Ewaluacja Budżetu Obywatelskiego w Gdyni

Warszawa-Gdynia, grudzień 2016.

pracownia badań i innowacji społecznych
stocznia

Raport powstał w ramach realizacji zadania publicznego pt. „Co działa, a co warto zmienić – ewaluacja 3. Edycji Budżetu Obywatelskiego w Gdyni”, finansowanego przez miasto Gdynia.

pracownia badań i innowacji społecznych
stocznia

METODOLOGIA

Metodologia

Tegoroczna ewaluacja Budżetu Obywatelskiego składa się z trzech elementów:

- **dwóch zogniskowanych wywiadów grupowych** (FGI), przeprowadzonych osobno z naczelnikami oraz pracownikami szeregowymi wydziałów i jednostek organizacyjnych miasta Gdyni odpowiedzialnych za obsługę Budżetu Obywatelskiego. Przedmiotem rozmowy była ocena funkcjonowania procedury na różnych jej etapach (głównie zgłaszania projektów oraz głosowania)
- **analizy danych zastanych** w postaci zbioru danych z głosowania oraz informacji o populacji Gdyni. Oprócz podstawowych faktów statycznych opisujących edycje 2016 BO analizie poddano również skutki zmiany metody głosowania.
- **refleksji na temat dotychczasowego przebiegu oraz rekomendacji dla ewaluacji na przyszłość.**

pracownia badań
i innowacji
społecznych
stocznia

BUDŻET OBYWATELSKI
W PERSPEKTYWIE URZĘDNIKÓW

Informacje o badaniu

pracownia badań i innowacji społecznych
stocznia

- Wywiady zostały przeprowadzone w dwóch grupach (osobno naczelnicy i szeregowi urzędnicy).
- Uczestnikami badania byli przedstawiciele następujących instytucji/wydziałów:
  - ✓ Wydziału Budynków
  - ✓ Gdyńskiego Centrum Sportu
  - ✓ Zarządu Dróg i Zieleni
  - ✓ Wydziału Architektoniczno-Budowlanego
  - ✓ Wydziału Gospodarki Nieruchomościami i Geodezji
  - ✓ Wydziału Inwestycji
- Głównym tematem wywiadów były wyzwania związane z realizacją Budżetu Obywatelskiego z perspektywy osób obsługujących go od strony formalnej na różnych jego etapach.
- Zgłoszone uwagi dotyczyły głównie dwóch etapów: zgłaszania projektów oraz ich weryfikacji.

Etap zgłaszania projektów

pracownia badań i innowacji społecznych
stocznia

Uczestnicy badania dostrzegają szereg wyzwań związanych z etapem zgłaszania projektów. Ich zdaniem projekty są coraz bardziej rozbudowane, składają się co raz większej liczby elementów. Jednocześnie ich zdaniem nie następuje równie szybki przyrost kompetencji mieszkańców oraz wiedzy o przebiegu procesu inwestycyjnego. Najczęściej pojawiające się problemy związane z przygotowaniem wniosków to:

- **Brak precyzyjnego opis miejsca realizacji projektu we wniosku**

  „w zgłoszeniu pomysłodawca ma podać lokalizację projektu, opis, załączona mapka, informacja o własności terenu. Wyglądało to tak, że we wniosku było wpisane budowa siłowni zewnętrznej na ulicy X pod kasztanem”

- **Mieszkańcy mają bardzo duże problemy z wyceną projektów** szczególnie tych o charakterze inwestycyjnym, składających się z kilku różnych elementów. Najczęściej polega to na niedoszacowaniu kosztów przez nieuwzględnienie w wycenie przygotowania terenu pod inwestycje, przygotowania dokumentacji projektowej itd.

  „Generalnie są niedoszacowane wszystkie roboty inwestycyjne, tak, coś co wchodzi już w duże przebudowy. Zrobienie czegoś, czego nie ma, wybudowanie nowej drogi, bo też takie były wnioski, nowe chodniki całe, odcinki dróg, to są sprawy skomplikowane i remontowe, nie można przewidzieć, wymiana nawierzchni jest prosta jak już jest, ale zbudowanie coś nowego”

Etap zgłaszania projektów

pracownia badań i innowacji społecznych
stocznia

- **Ogólnikowy opis działań we wniosku.** Projekty są opisane bardzo nieprecyzyjnym językiem, skłaniającym do głosowania, ale bardzo utrudniającym ocenę wniosku i jego realizację.

  „był taki wniosek, który zresztą został przegłosowany, dotyczył pogórza, terenu zielonego, lasu jakiegoś, wniosek tak ogólnie zrobiony, rewitalizacja terenu zielonego i właściwie o co chodziło wnioskodawcy nie wiadomo. On chyba miał na myśli, że przegłosują taki wniosek, my czy ktoś zleci projekt i dopiero będzie określone, co tam ma być. Dla mnie to jest troszeczkę zbyt ogólne."

- **Urzędnicy mają poczucie, że część wnioskodawców próbuje „przerzucić" na nich pracę, którą powinni wykonać sami przy tworzeniu**.

  „my mamy na przykład wnioski, gdzie wnioskodawca to od nas wymaga, żebyśmy to my mu poszukali działki. To jest właśnie taka sytuacja, że chcemy na przykład siłownię w tym mniej więcej rejonie miasta, ale działkę proszę niech państwo nam znajdą, w którym miejscu my to możemy pobudować

- **Bardzo mało osób korzysta z możliwości konsultacji projektów z urzędnikami. Jeżeli ktoś się już zgłasza, to są to najczęściej osoby, które raczej potrafią wpisać swój pomysł we wniosek.**

  Przychodzili ludzie, którzy mniej więcej wiedzą o co chodzi w tym całym systemie, czyli ludzie z rad dzielnic, ludzie, którzy mają już przygotowany dosłownie cały swój wniosek i on się przyjdzie konsultować, prawda, on już, on wie o co chodzi w tym wszystkim.

Etap zgłaszania wniosków
propozycje rozwiązań

- W trakcie wywiadów zaproponowano kilka konkretnych rozwiązań, które mogłyby podnieść jakość wniosków:
  - ✓ **Przygotowanie bardziej szczegółowego i lepiej wyeksponowanego na stronie BO cennika.** W cenniku powinna zostać zawarta informacja zwracająca uwagę na konieczność uwzględnienia kosztów przygotowania terenu pod inwestycje oraz dokumentacji.
  - ✓ **Stworzenie „checklisty" dla osób zgłaszających projekty**, gdzie wypisane byłyby wszystkie informacje, które powinny zostać zawarte we wniosku.
  - ✓ **Przesunięcie spotkań konsultacyjnych z mieszkańcami z weekendów na dni powszechnie** (zdaniem uczestników spotkania powinno poprawić to frekwencje).
  - ✓ **Wprowadzenie obowiązku wpisania numeru działki do wniosku.**

Etap zgłaszania wniosków
propozycje rozwiązań

pracownia badań i innowacji społecznych
stocznia

- Biorąc pod uwagę wszystkie zgłoszone przez urzędników problemy, należy zastanowić się, czy nie należy wprowadzić **obowiązku konsultacji projektów przed ich złożeniem.**
- Rozwiązanie to jest czasochłonne zarówno dla urzędników jak i dla wnioskodawców, ale pozwoliłoby na lepsze dopracowanie wniosków we wszystkich aspektach (lepszą wycenę, doprecyzowanie miejsca i zakresu działania), co przełożyłoby się na skrócenie etapu weryfikacji.
- Wprowadzenie tego rozwiązania wymagałoby przesilenia kilku kwestii:
  - ✓ Do kogo mieszkaniec musiałby się zwrócić w celu konsultacji? Czy były to wydział merytoryczny czy też Laboratorium Innowacji Społecznych koordynujących proces?
  - ✓ Czy wnioskodawca musiałby się zgłosić osobiście czy też wystarczyłoby wysłanie wniosku mailem?
  - ✓ Ile czasu wnioskodawca miałby na konsultacje projektu? Na pewno termin końcowy na konsultacje nie mógłby być tożsamy z terminem złożenia wniosku (groziłoby to „zasypaniem” urzędników żądaniami konsultacji od bardzo wielu wnioskodawców).

Etap weryfikacji

pracownia badań i innowacji społecznych
stocznia

- Najwięcej uwag zgłoszono do procesu rozdzielania wniosków pomiędzy poszczególne wydziały.
- Wiele wniosków składa się faktycznie z kilku działań pozostających w gestii różnych wydziałów merytorycznych. W takich sytuacjach bywa, że poszczególne wydziały starają się „przerzucić" odpowiedzialność za prowadzenie weryfikacji wniosku na innych.
- W efekcie niektóre wnioski długi czas „wędrują" pomiędzy wydziałami. W momencie gdy uda się ustalić, który wydział jest odpowiedzialny za weryfikacje pozostaje na nią mało czasu.

  faktycznie usiądziemy nad jakimś wnioskiem dosyć późno, powiedzmy po miesiącu od uruchomienia tej całej procedury i okazuje się, że to nie jest nasz wniosek, że przekazujemy dalej, więc naturalną rzeczą jest, że ta komórka druga dostaje ten wniosek dosyć późno, ma krótki okres na realizację tego.
- Problem „zatorów" jest tym większy, że sama weryfikacja odbywa się w okresie, w którym część wydziałów ma okres urlopowy, a inne szczyt sezonu pracy (np. związanych z sezonem budowlanym).

  nas za mało do takiej edycji budżetu obywatelskiego. Wniosków jest coraz więcej, tu jest pan jeden, dwa, my jesteśmy też albo jedna, albo dwie, jest nas za mało.

  mieliśmy bardzo dużo wniosków jako zarząd dróg i nie dość, że trzeba wykonywać swoje roboty bieżące, a to jest sezon jeszcze budowlany dodatkowo.

Etap weryfikacji
propozycje rozwiązań

pracownia badań i innowacji społecznych
stocznia

- Urzędnicy zaproponowali kilka rozwiązań, które mogłyby usprawnić obieg wniosków na etapie weryfikacji:
  - ✓ **Wylistowanie typów zadań i odgórne przypisanie ich do poszczególnych wydziałów.**

    Pan prezydent pewnie musi zadecydować, że place zabaw to robi ZDiZ, a zieleńce to robi ogrodnik, a boiska to robi GCS niezależnie od tego, gdzie się znajdują.
  - ✓ **Doprecyzowanie kolejności oceny przez poszczególne wydziały**

    żeby była dokładnie określona kolejność wydziałów, które zajmują się weryfikacją i żeby to było przestrzegane. Bo było powiedziane, że Architektura pierwsza otrzymuje wniosek i ona wyraźnie pisze we wniosku, że na to potrzebne jest pozwolenie na budowę, wykonanie dokumentacji, bo tak były opisane dokładnie te rzeczy, to ten wniosek nie powinien w ogóle trafić do Zarządu Dróg, tylko automatycznie do Inwestycji.
  - ✓ **Konieczność weryfikacji wszystkich projektów przez Wydział Inwestycji**

    A może z automatu tak jak Wydział Architektury i Wydział Gospodarki Nieruchomościami wszystko weryfikuje, wszystko, to może tak samo Wydział Inwestycji też to powinien weryfikować wszystko, czy to koliduje z jakimiś ich inwestycjami, czy nie.

Etap weryfikacji
propozycje rozwiązań

pracownia badań i innowacji społecznych
stocznia

- ✓ **Potrzeba silniejszej moderacji procesu przez LIS (**zajmowałby się zbieraniem opinii od wydziałów merytorycznych oraz pośredniczył między urzędnikami a wnioskodawcami)

  Jeżeli jeszcze chodzi o zazębianie się kilku wydziałów, możliwość byłaby taka, że jest wniosek, który przechodzi do jednego, drugiego i trzeciego [wydziału] i każda opiniuje w swoim zakresie, nie, że zbiera dane od wszystkich jednostek i potem wysyła zbiorczo w ramach wszystkich jednostek, tylko każdy ma możliwość wypełnienia w swoim zakresie takiego wniosku. Przez moderatora ten wniosek powinien trafiać do zainteresowanych wydziałów i on te wszystkie uwagi później na końcu, i decydować, czy dany wniosek jest właściwy i przechodzi pod głosowanie, czy wykracza na przykład poza kwotę przeznaczoną na finansowanie, czy ze względów formalnych

  (…) przesyłaliśmy zmiany do LIS-u, LIS to widział i przekazywał do wnioskodawcy, my żeśmy nie za rączkę nie prowadzili wnioskodawcy, panie, proszę wejść do Internetu, proszę zajrzeć, tylko to było przez LIS z automatu koordynowane. To nam naprawdę ułatwiało sprawę (…) Były wyjaśnienia, że jak nie rozumiał wnioskodawca co miał zmienić, to się kontaktował do nas wtedy. Pisaliśmy bardzo prostym językiem, żeby nie technicznym, tylko takim do zrozumienia i dużo ludzi rozumiało (…). LIS to przerzucał.

Etap weryfikacji
propozycje rozwiązań

pracownia badań i innowacji społecznych
stocznia

- ✓ **Propozycja wprowadzenia etapu pośredniego w weryfikacji wniosków** (doświadczenie z Warszawy wskazuje, że ma ono jednak liczne wady).

  Ja swojego czasu zastanawiałam się nad takim autorskim rozwiązaniem, żeby wprowadzić etap pośredni, żeby z tej bardzo dużej ilości wniosków puścić głosowanie wśród ludzi na przykład na 10, czy 5 projektów, co by ich zainteresowało i wtedy spotkać się z wnioskodawcami, żeby uszczegółowić dokładnie, pomóc im przy wartości wyliczania. Nie mamy takiej ogromnej ilości wniosków, niektórych naprawdę bezsensu.

- ✓ **„Kolegium" składające się z przedstawiciela każdego wydziału rozdzielające wnioski do dalszej oceny przez wydziały merytoryczne, ewentualnie mogące podjąć decyzje o odrzuceniu.**

  Pytanie, czy w tym momencie nie należałoby na przykład mówić o takim zespole wielowydziałowym, takim kolegium, gdzie po prostu siada 5-10 osób i następuje wstępna weryfikacja tych wniosków, już na tym etapie jednoznacznie mająca moce odrzucenia wręcz wniosku.

Etap weryfikacji
propozycje rozwiązań

pracownia badań i innowacji społecznych
stocznia

- Uczestnicy badania zwracali również uwagę na kwestie techniczne związane z obsługą systemu do weryfikacji. Podkreślali, że:
  - ✓ przydałyby się powiadamiania, że wniosek powinien zostać przesłany do weryfikacji przez inny wydział.

    W programie powinna być zakładka, że weryfikacja do innego wydziału i wtedy to wraca z powrotem, a tam jest tylko akceptacja albo nie akceptacja
  - ✓ warto ułatwić w systemie korespondencję z innymi wydziałami zajmującymi się wnioskiem

    Znaczy powinna być możliwość w programie, że jak jestem właścicielem tego wniosku, to ja mogę się was zapytać o coś i to wraca do mnie.
- Urzędnicy poruszyli temat harmonogramów projektów, które często są doprecyzowane na etapie weryfikacji. Problem polega na tym, że często harmonogramy od początku mają charakter życzeniowy – nawet zmiany sugerowane przez weryfikujących są zazwyczaj wariantem optymistycznym (tak, aby zmieścić się w wymaganym odgórnie rocznym terminie realizacji). Od samego początku wiadomo, że projekt będzie miał opóźnienia, ale i tak przyjmuje się go do głosowania.

Stosunek do Budżetu Obywatelskiego

pracownia badań i innowacji społecznych
stocznia

- Na koniec obu wywiadów uczestnikom zostało zadane pytanie o to co ich zdaniem zmienił BO w funkcjonowaniu urzędów i czy widzą jakiekolwiek pozytywne efekty wprowadzenia tego mechanizmu.
- Zarówno kierownicy jak i szeregowi pracownicy wydziałów obsługujących Budżet Obywatelski mieli wyraźny problem, aby znaleźć jego pozytywne strony. Po pewnym namyśle wymieniono kilka - lepsze zrozumienie jakie są potrzeby mieszkańców (na podstawie tego jakie projektu są zgłaszane i jakie wygrywają), poznanie osób z innych wydziałów (choć sytuacje w których to następuje bywają konfliktogenne) i ogólne wrażenie, że miasto staje się piękniejsze.
- Dominował jednak stosunek negatywny – BO to przed wszystkim dodatkowa praca, ponad dotychczasowe obowiązki, wykonywane przez te samą liczbę osób. Dlatego też, urzędnikom (szczególnie pracownikom szeregowym) raczej nie zależy aby składano więcej wniosków niż dotychczas, a zakres BO ich zdaniem powinien być raczej zawężany niż rozszerzany (projekty powinny dotyczyć jak najmniej skomplikowanych i jak najbardziej standardowych rozwiązań)

pracownia badań
i innowacji
społecznych
stocznia

UDZIAŁ MIESZKAŃCÓW W GŁOSOWANIU

Źródła danych

pracownia badań i innowacji społecznych stocznia

- Głównym źródłem informacji o udziale mieszkańców w BO są dane pochodzące bezpośrednio z głosowania. Zebrane dane pozwoliły na określenie:
  - Wieku głosującego
  - Dzielnicy, w ramach której oddany został głos
- W analizie wzięto pod uwagę głosy oddane przez wszystkich głosujących (n=44167) w BO 2016.
- Dane z BO 2016 zestawione zostały z danymi z poprzedniej edycji BO oraz informacjami o populacji mieszkańców Gdyni uzyskanymi od Urzędu Miasta.

Udział mieszkańców w BO

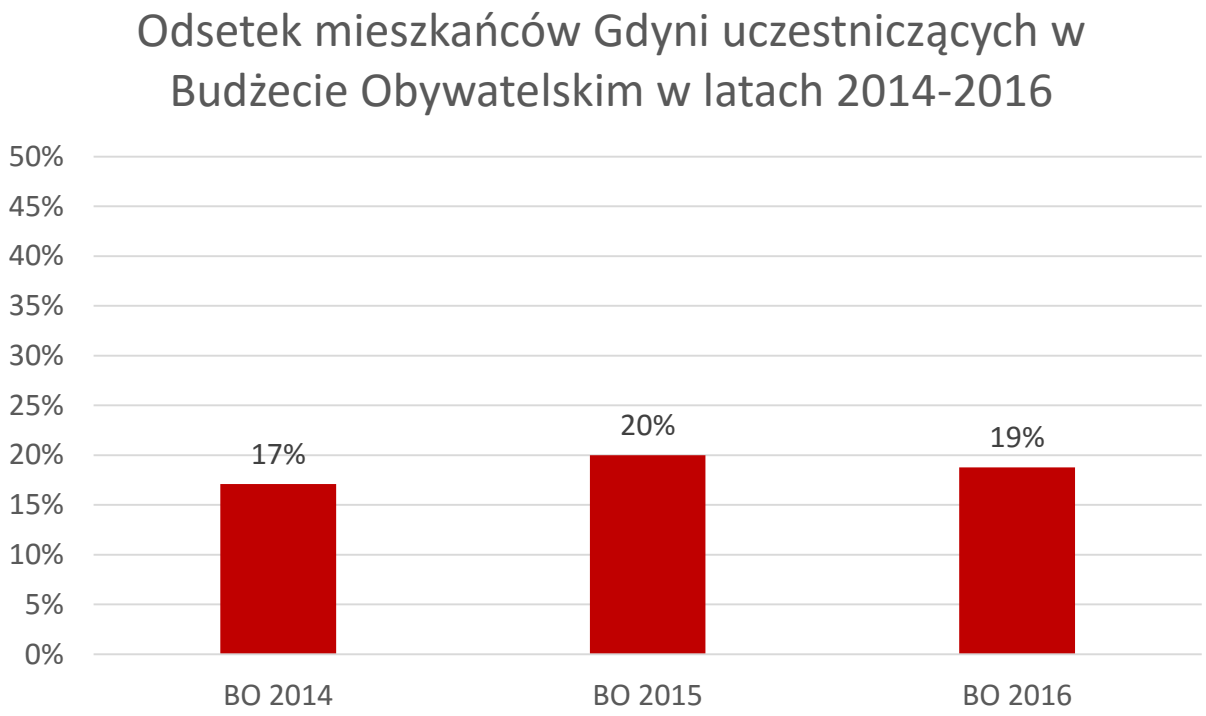

- Zainteresowanie Budżetem Obywatelskim w Gdyni utrzymuje się na podobnym poziomie dla wszystkich dotychczasowych edycji.
- Tegoroczna zmiana sposobu głosowania nie wpłynęła w sposób znaczący negatywnie na frekwencję w BO.

Frekwencja w dzielnicach

pracownia badań i innowacji społecznych
stocznia

Frekwencja w BO 2014

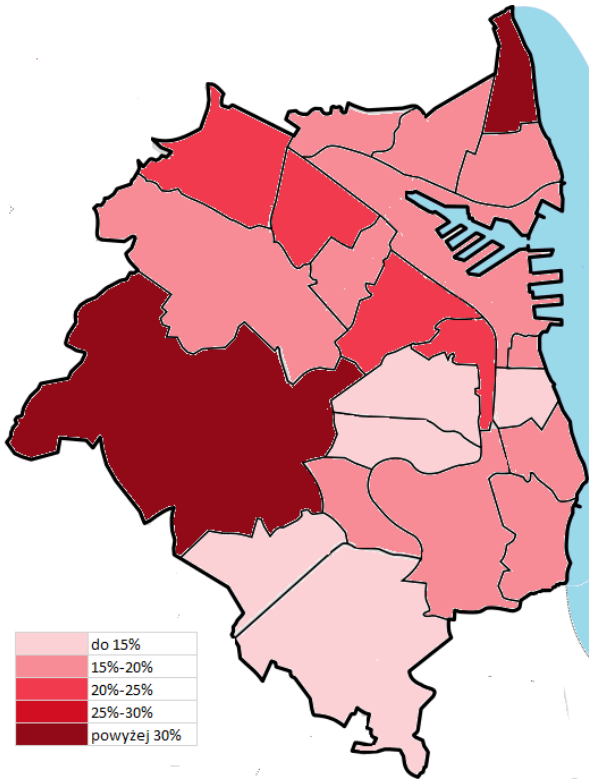

Frekwencja w BO 2015

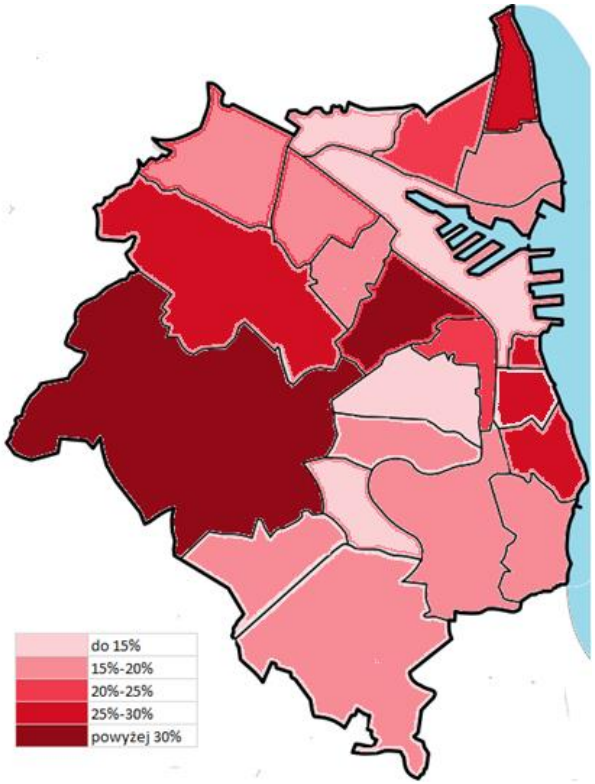

Frekwencja w BO 2016

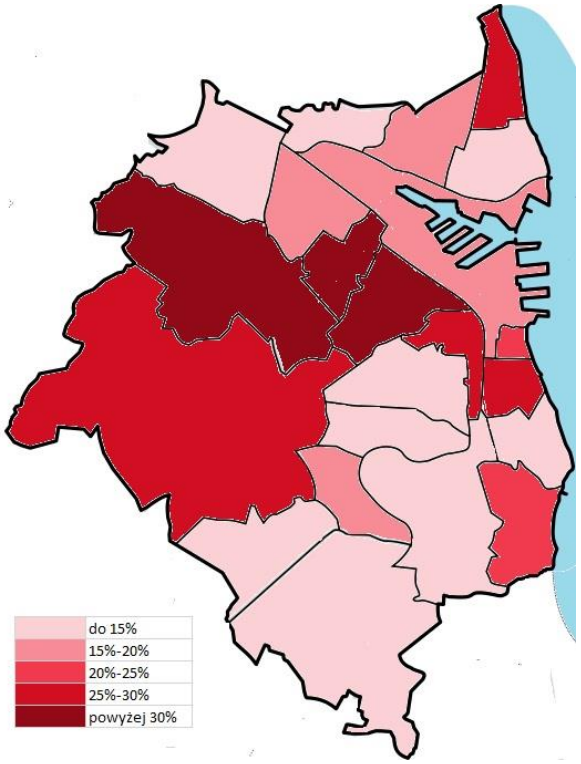

Opracowanie własne z wykorzystaniem mapy:
Gdynia Districts SemiBlank CC BY-SA 3.0

Frekwencja w dzielnicach

pracownia badań i innowacji społecznych stocznia

- Mapy przedstawione na poprzednim slajdzie pokazują duże zróżnicowanie frekwencji w BO dla poszczególnych dzielnic.
- Z perspektywy trzech edycji widoczne są dzielnice o ponadprzeciętnej aktywności (Chwarzno-Wiczlino, Grabówek, Babie Doły), ale również stosunkowo bierne (Wielki Kack, Dąbrowa, Witomino-Radiostacja)
- Na przestrzeni kolejnych edycji widoczny jest niepokojący trend polegający na zwiększaniu się różnicy pomiędzy najbardziej i najmniej aktywną dzielnicą (w 2014 wyniosła ona 22 p.p, w 2015 36 p.p a w 2016 aż 43 p.pl). Rosnące zróżnicowanie w frekwencji na poziomie dzielnic widoczne jest również w wartościach innych miar zróżnicowania (np. odchylenia standardowego).

Kto głosował w BO?

Kto głosował w BO?

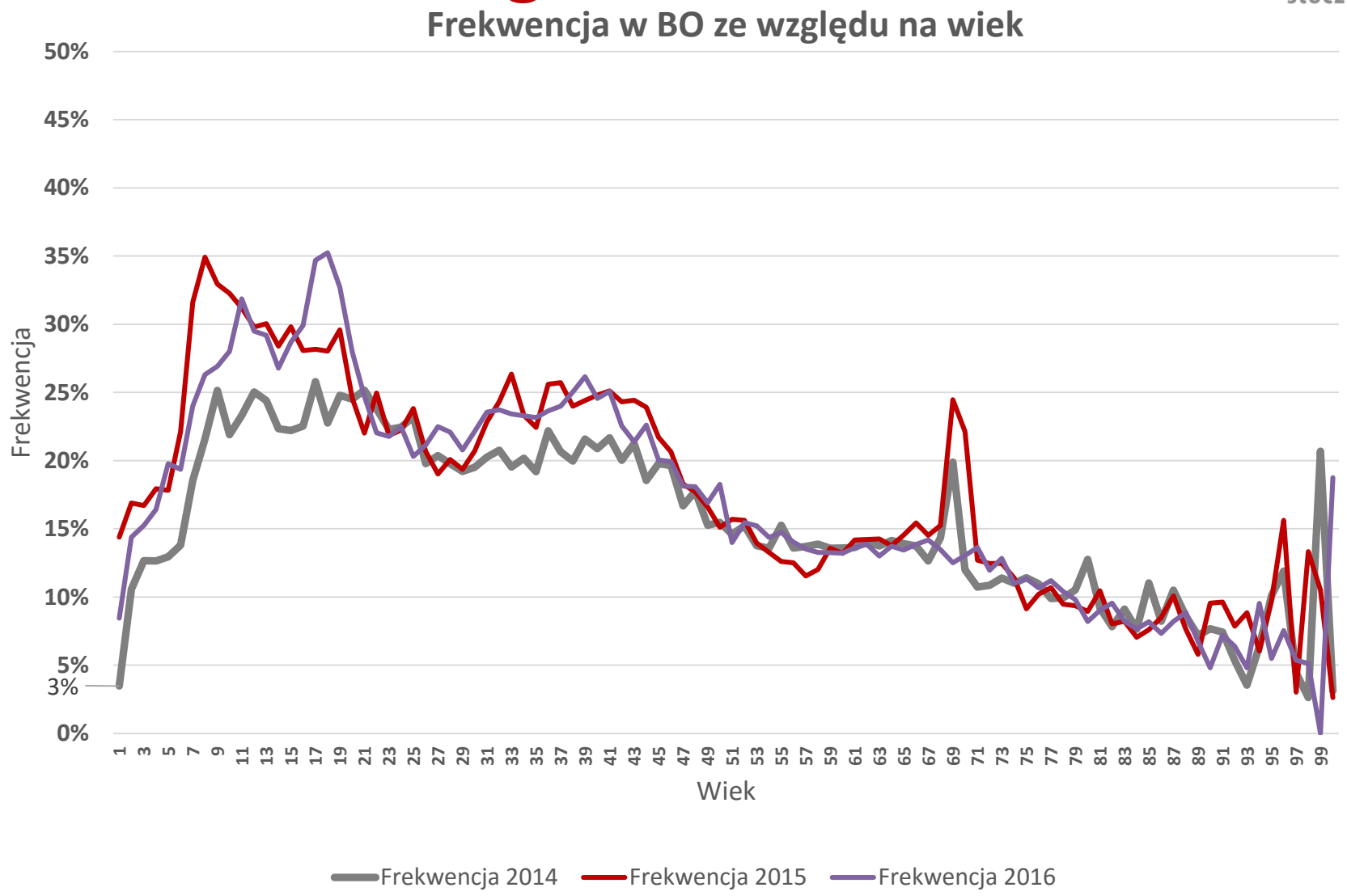

Udział mieszkańców w głosowaniu

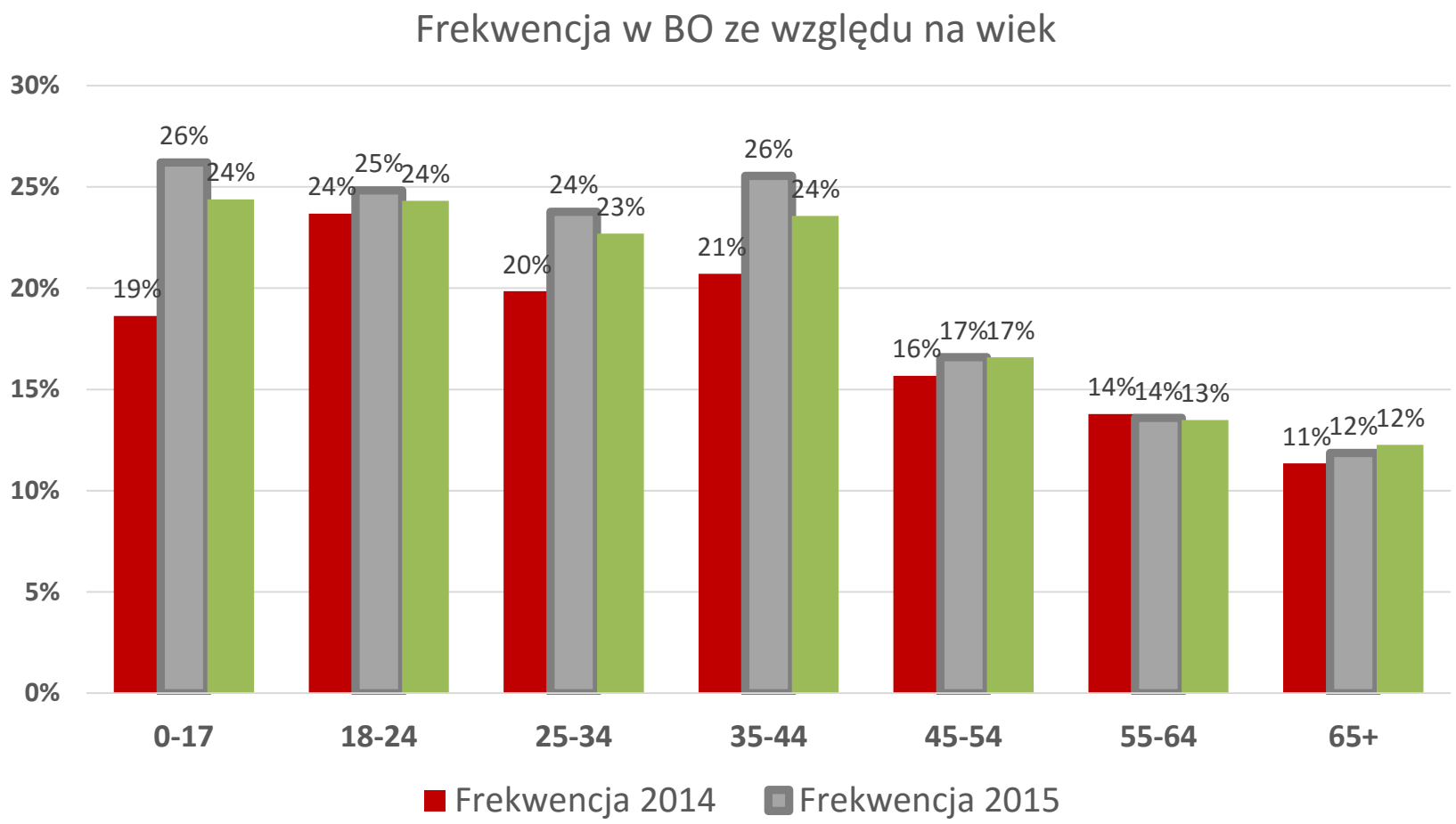

Źródło: dane o osobach głosujących w BO

Udział mieszkańców w głosowaniu
wg wieku

pracownia badań i innowacji społecznych stocznia

- W każdej z trzech dotychczas zrealizowanych edycji Budżetu widoczne są podobne trendy związane z głosowaniem osób w określonym wieku:
  - ✓ Wysoka frekwencja wśród dzieci i młodzieży – co można uznać za skutek mobilizacji społeczności szkolnej wokół projektów realizowanych na terenie placówek oświatowych. Jak pokazaliśmy w ewaluacji poprzedniej edycji BO – młodzież i dzieci w wieku szkolnym w znacznej mierze głosują w trakcie pobytu w szkole. Wpływ instytucji na podjęcie decyzji o głosowaniu w BO widoczny jest również w znaczącym spadku frekwencji pomiędzy 18 a 20 rokiem życia (o 8 p.p)
  - ✓ Drugi istotny trend występujący we wszystkich dotychczasowych edycjach to systematyczny spadek frekwencji począwszy od 44-45 r.ż. co najprawdopodobniej ma związek z tym że głosowanie odbywa się przed wszystkim przez Internet.

pracownia badań
i innowacji
społecznych
stocznia

WERYFIKACJA NOWEJ METODY GŁOSOWANIA

Weryfikacja metody głosowania

pracownia badań i innowacji społecznych
stocznia

- Na podstawie wniosków z przeprowadzonego w zeszłym roku eksperymentu Gdynia zdecydowała się na dokonanie zmiany w sposobie zbierania głosów od mieszkańców. Celem zmiany było skłonienie mieszkańców do szerszego zastanowienia się na potrzebami swojej okolicy.
- W dwóch pierwszych edycjach Budżetu Obywatelskiego głosujący mogli wybrać dowolną liczbę projektów mieszczącą się w limicie kwoty przeznaczonej dla danej dzielnicy. Nowa metoda polega na wyborze maksymalnie 5 projektów a następnie i uszeregowaniu od najbardziej do najmniej preferowanego. Wybrane projekty otrzymują liczbę punktów zależną od pozycji na liście rankingowej mieszkańca – maksymalnie 5, minimalnie 1.
- Wnioski z eksperymentu wskazywały, że nowa metoda będzie prowadzić do **mniejszej polaryzacji opinii, „spłaszczenia" wyników oraz pełniejszej alokacji środków przeznaczonych na BO na poziomie dzielnicy.**
- Porównanie wyników z tegorocznego głosowania oraz dwóch poprzednich ma na celu sprawdzenie, na ile przewidywania te okazały się słuszne.
- Należy jednak wziąć pod uwagę, że każda z edycji różniła się od siebie. Zgłoszono różne wnioski, w głosowaniu nie koniecznie brały udział te same osoby. Ponadto mieszkańcom mogły się zmienić się preferencje. Dlatego też trudno jest jednoznacznie ocenić, czy zauważone w analizie różnice pomiędzy edycjami są na pewno spowodowane wyłącznie samą zmianą metody głosowania.

Wskaźniki

pracownia badań i innowacji społecznych
stocznia

- W weryfikacji metody głosowania przyjęte został niemal identyczny zestaw wskaźników do użytego w eksperymencie. Wszystkie dotychczas przeprowadzone głosowania zostały porównane pod kątem:
  - ✓ stopnia alokacji środków przeznaczonych w BO dla dzielnic
  - ✓ stopnia polaryzacji opinii (przy użyciu współczynnika Ginniego)
  - ✓ liczby wybranych wniosków przez osobę głosującą
  - ✓ przewagi „lidera” (projektu o największej liczbie uzyskanych głosów) nad innymi projektami

Alokacja środków

- Głosowanie w tegorocznym BO pozwoliło na pełniejszą niż we wcześniejszych edycjach alokację środków (tzn. więcej z nich wykorzystało kwotę przeznaczoną dla dzielnic).
- Różnica ta nie jest jednak bardzo duża i nie wynika z innej metody głosowania.
- Z przeprowadzonych symulacji wynika, że gdyby głosowanie odbyło się przy wykorzystaniu innej metody poziom alokacji środków byłby prawdopodobnie taki sam.

Poziom polaryzacja opinii

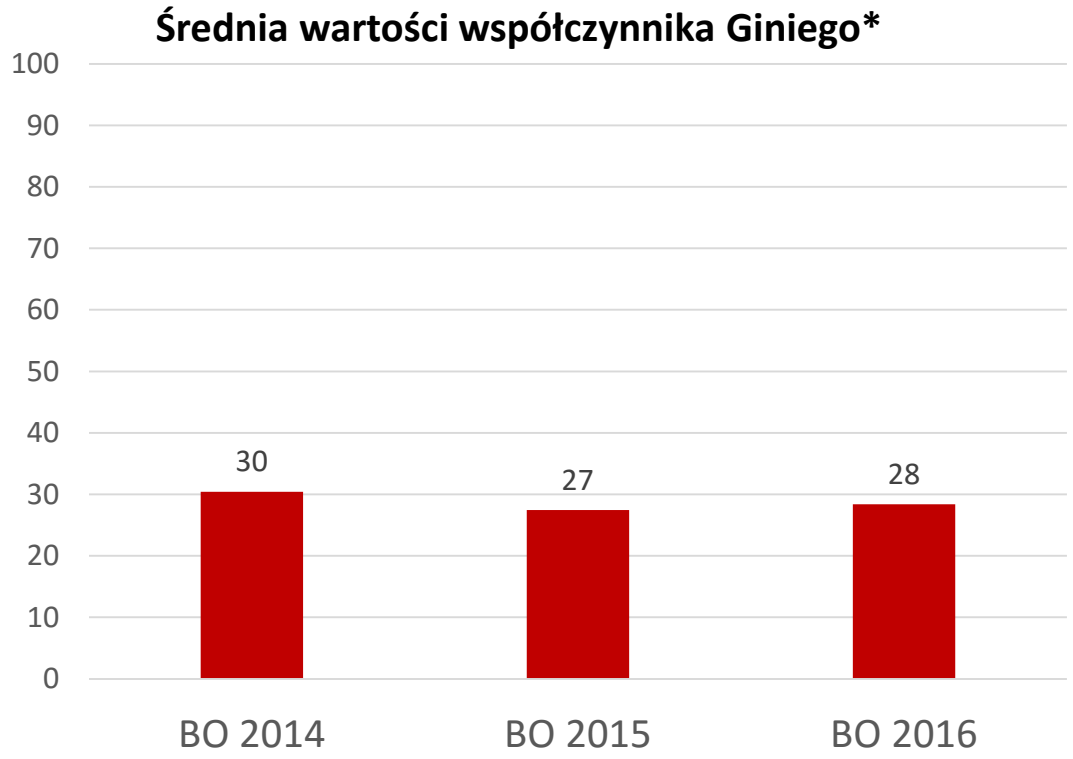

- Różnice w wartościach współczynnika obliczonego dla poszczególnych edycji są minimalne.
- Wynik ten wskazuje, że wprowadzenie nowej metody głosowania nie wpłynęło na spodziewane zmniejszenie polaryzacji opinii.

***Jak rozumieć wartości współczynnika?**

Współczynnik Giniego przyjmuje wartości od 100 do 0, gdzie 100 oznacza sytuację, gdy wszystkie głosy zostały oddane na jeden projekt, zaś 0 - sytuację, gdy każdy z projektów otrzymał dokładnie tyle samo głosów.

Liczba wybranych projektów

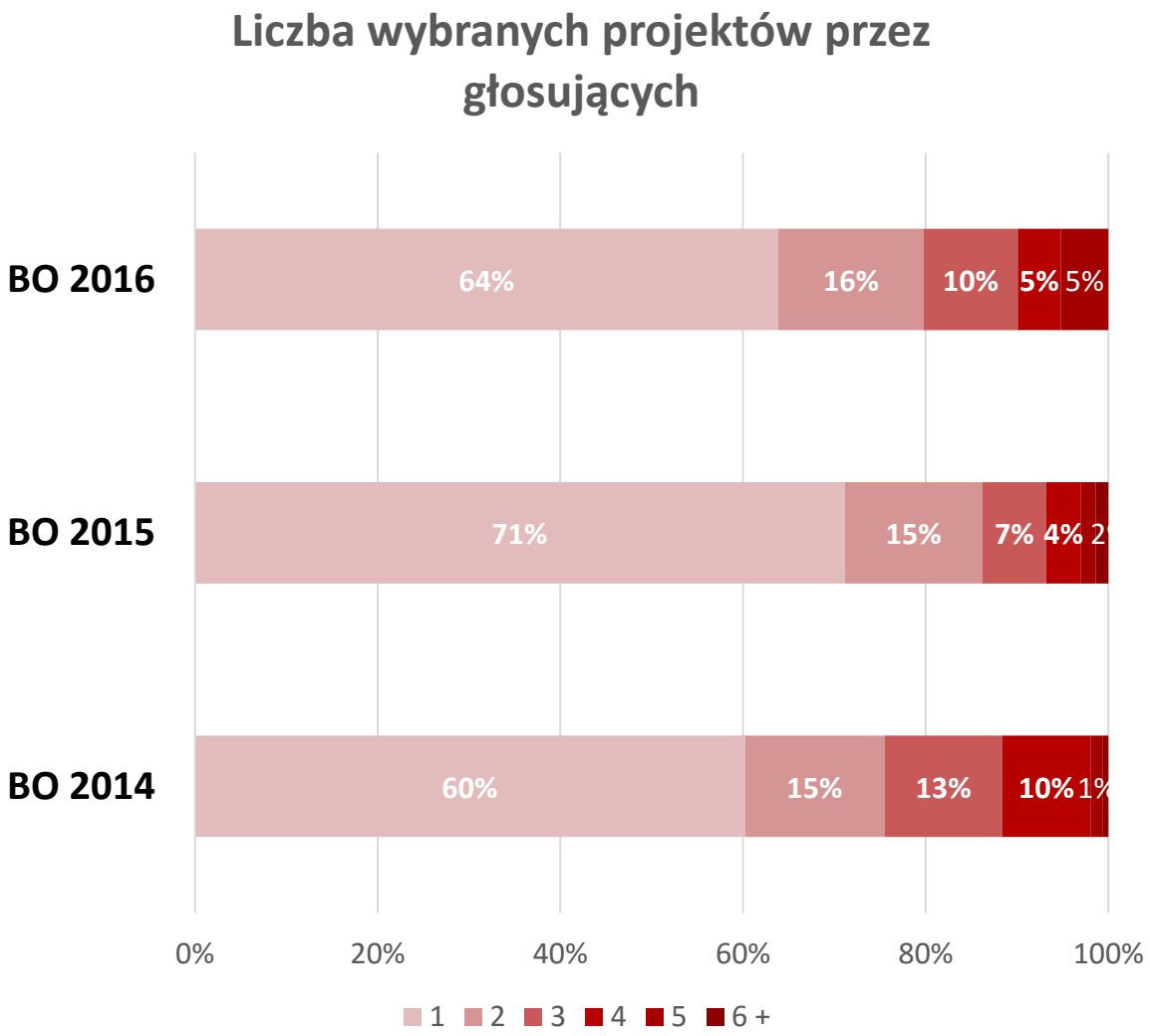

- Z eksperymentu wynikało, że zaletą nowowprowadzonej metody głosowania jest zachęcenie mieszkańców do wyboru większej liczby projektów.
- Wyniki analizy nie potwierdzają tej hipotezy.
- **Głównym problemem we wszystkich edycjach był duży odsetek osób, które głosowały wyłącznie na jeden projekt**.

Liczba wybranych w głosowaniu projektów

pracownia badań i innowacji społecznych stocznia

Liczba wybranych w głosowaniu projektów	grupa przedszkolna (0-5)	szkoła podstawowa (6-12)	gimnazjum (13-16)	liceum (17-19)	Pozostali (20+)	Ogółem
Jeden	57,6%	67,0%	73,3%	75,3%	62,6%	63,9%
Dwa	21,2%	14,2%	10,8%	10,8%	16,5%	15,9%
Trzy	11,9%	9,2%	6,5%	7,2%	10,8%	10,3%
Cztery	3,7%	4,8%	3,8%	3,4%	4,9%	4,7%
Pięć	5,6%	4,9%	5,5%	3,4%	5,3%	5,2%

- Tendencja do wyboru tylko jednego projektu była szczególnie silna wśród młodzieży gimnazjalnej oraz licealnej.

Głosy oddane przez młodzież szkolną

pracownia badań i innowacji społecznych
stocznia

Liczba wybranych w głosowaniu projektów	Szkoła podstawowa (6-12)		Gimnazjum (13-16)		Liceum (17-19)	
Godzina oddania głosu	W szkole*	Poza szkołą	W szkole	Poza szkołą	W szkole	Poza szkołą
Jeden	75,3%	58,3%	84,3%	67,9%	82,9%	70,9%
Dwa	11,1%	15,8%	7,3%	11,1%	6,8%	10,7%
Trzy	7,6%	13,1%	3,9%	7,7%	5,3%	9,4%
Cztery	3,0%	7,0%	1,9%	4,8%	2,2%	4,8%
Pięć	3,1%	5,9%	2,6%	8,5%	2,8%	3,3%

- Bliższe przyjrzenie się głosom oddanym przez młodzież szkolną pokazuje, że młodzież zdecydowanie częściej głosowała na jeden projekt w godzinach szkolnych (tzn. w dni robocze, między 8 a 14). Prowadzi to do wniosku, że nauczyciele mogli mieć wpływ na głosowanie uczniów.

„Lider” a reszta projektów

pracownia badań i innowacji społecznych
stocznia

Która metoda głosowania „wynagradza” lidera?

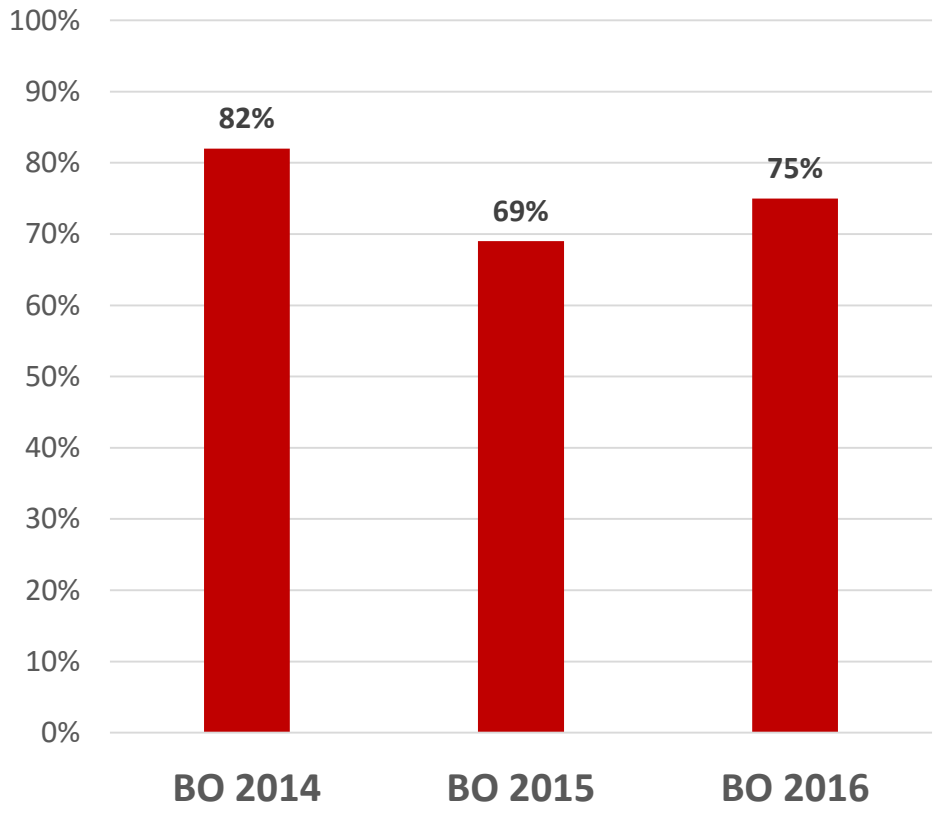

- Aby to sprawdzić porównaliśmy liczbę punktów pomiędzy projektem, który wygrał, a projektem, który zajął drugie miejsce w głosowaniu dla każdej z badanych edycji BO
- Przyjęliśmy, że za każdym razem punktem odniesienia jest liczba punktów zdobytych przez lidera (stanowi ona 100%),
- Z analizy wynika, że żadna z dotychczas stosowanych metod głosowania (inaczej niż w eksperymencie) nie przyczyniła się do mniejszego lub większego „wynagradzania” lidera.

Wnioski z weryfikacji

pracownia badań i innowacji społecznych
stocznia

- Weryfikacja nie potwierdziła wniosków z eksperymentu. Wyniki uzyskane pomiędzy edycjami, w których zastosowano różne metody głosowania nie wskazują na różnice w sposobie głosowania. Na podstawie przeprowadzonej symulacji można powiedzieć, że przy zastosowaniu dotychczasowej metody głosowanie te same projekty byłyby wybrane do realizacji.
- Podstawowym problemem jest obecność w głosowaniu silnych grup interesu, które potrafią przekonać głosujących do oddania głosu na jeden projekt. Niestety, wbrew oczekiwaniom, nowa metoda nie skłoniła do szerszego spojrzenia na potrzeby swojej okolicy. Niezależnie od metody głosowania, co roku, większość głosujących oddaje głos wyłącznie na jeden projekt (w edycji 2016 w ten sposób głosowało 64% mieszkańców uczestniczących w głosowaniu).
- Istnieje kilka możliwych rozwiązań odpowiadających na zdiagnozowane problemy. Każdy z nich ma jednak zarówno wady jak i zalety. Pierwsze dotyczy ograniczenie obecności w BO najsilniejszej grupy interesu tzn. szkół. Dwa kolejne są związane ze zmianami w systemie głosowania (kolejna zmiany mogłyby wpłynąć negatywnie na frekwencję) – wprowadzenie obowiązku wyboru 5 projektów a następnie ich rangowanie lub obowiązek oceny wszystkich projektów zgłaszanych w ramach dzielnicy.

pracownia badań
i innowacji
społecznych
stocznia

REKOMENDACJE DLA EWALUACJI BUDŻETU OBYWATELSKIEGO

Wykorzystane w ewaluacji metody

pracownia badań i innowacji społecznych stocznia

- Wszystkie przeprowadzone dotychczas edycje Budżetu Obywatelskiego podsumowywane były ewaluacją
- W ramach dotychczas przeprowadzonych ewaluacji zrealizowano:
  - ✓ Sondaż telefoniczny na reprezentatywnej grupie mieszkańców Gdyni (BO 2014)
  - ✓ Warsztaty z wnioskodawcami (BO 2014)
  - ✓ Otwarty warsztat z mieszkańcami (BO 2014)
  - ✓ Wywiady indywidualne z mieszkańcami, urzędnikami oraz wnioskodawcami na temat strony internetowej Budżetu (BO 2015)
  - ✓ Sondaż on-line wypełnianych przez osoby głosujące (BO 2015)
  - ✓ Eksperyment badawczy przeprowadzony w jednej z dzielnic, którego przedmiotem były różne metody głosowania w Budżecie (BO 2015)
  - ✓ Wywiady grupowe z urzędnikami (BO 2016)
  - ✓ Analizę danych zastanych obejmującą m.in. dane na temat osób zgłaszających wnioski i głosujących na tle populacji mieszkańców Gdyni (BO 2014,2015,2016)

Rekomendacje

pracownia badań i innowacji społecznych
stocznia

- **Ewaluacja on-going (towarzysząca) zamiast ex-post.** Dotychczas przeprowadzone ewaluacje budżetu realizowane były tuż przed jego końcem lub bezpośrednio po jego zakończeniu. Tymczasem dla jakości zebranych danych najlepiej jest, gdy proces pozyskiwania informacji rozpoczyna się wraz z Budżetem Obywatelskim i przebiega równolegle. Dzięki temu można zebrać więcej informacji o przebiegu BO, a wiedza pozyskana na jednym etapie procesu może zostać wykorzystana do poprawy kolejnego jeszcze w tej samej edycji BO.
- **„Wszycie" w proces realizacji BO stałych elementów służących zbieraniu informacji o jego przebiegu i skutkach.** BO jest procesem, który z roku na rok posiada podobne komponenty. W kolejnych edycjach mamy do czynienia z tymi samymi etapami oraz zaangażowanymi w nie aktorami społecznymi. W tej sytuacji zasadne jest stworzenie systemu pomiaru wybranych wskaźników w określonych punktach czasu. Dzięki standaryzacji narzędzi wyniki mogłyby być porównywane pomiędzy różnymi edycjami BO. Przykładowe narzędzia służące do tego celu to np.
  - ✓ ankiety dla uczestników spotkań konsultacyjnych przed złożeniem projektów
  - ✓ ankieta wypełniana przez wnioskodawców po złożeniu projektów i/lub po etapie weryfikacji
  - ✓ formularz oceny procesu wypełniany przez urzędników po weryfikacji
  - ✓ sondaż on-line wśród mieszkańców bezpośrednio po zakończeniu głosowania,

Rekomendacje

- **Skoncentrowanie ewaluacji na mierzeniu rezultatów.** Podczas trzech dotychczasowych ewaluacji zebranych zostało wiele informacji pozwalających na ocenę przebiegu BO. W oparciu o nie w kolejnych edycjach wdrożono szereg zmian służących poprawie jakości procesu i obsługujących go instytucji. Wiadomo, gdzie w całym procesie istnieją „punkty krytyczne", na które należy zwracać szczególną uwagę, aby mieszkańcy chcieli brać udział w BO.

Znacznie mniej wiadomo natomiast o skutkach całego procesu dla miasta i jego mieszkańców. Zrealizowane badania poruszały ten temat (np. w ramach sondażu telefonicznego z mieszkańcami przeprowadzonego w 2015 roku), jednak nie był on dotychczas głównym wątkiem ewaluacji. Po trzech latach od uruchomienia BO warto zatem zadać pytanie, jakie skutki przyniósł BO, kto na nim zyskał i w jakim stopniu, czy spełnił oczekiwania różnych aktorów społecznych obecnych w mieście. Tego typu badanie powinno być poprzedzone spotkaniem, na którym przedstawiciele miasta i strony społecznej ponownie zdefiniują swoje oczekiwana wobec całego procesu.

Rekomendacje

pracownia badań i innowacji społecznych
stocznia

- **Uspołecznienie procesu ewaluacji.** W 2014 roku oprócz ewaluacji zleconej przez Urząd Miasta, własną ewaluacje przeprowadziła strona społeczna. Oba procesy należy uznać za komplementarne wobec siebie – dostarczyły wiedzy o przebiegu BO pochodzącej z różnych źródeł i uwzgledniających różne perspektywy. Jest to doświadczenie, które warto wykorzystać w dalszej ewaluacji BO. Na podstawie własnego doświadczenia możemy stwierdzić, że włączenie różne podmiotów w cały proces badawczy (a zatem również w etap konceptualizacji oraz tworzenia wniosków i rekomendacji) prowadzi do szeregu pozytywnych efektów: budowania konsensus wokół BO, pozyskania większej liczby informacji, stworzenia bardziej adekwatnych rekomendacji oraz legitymizacji ewentualnych zmian w Budżecie. Ponadto współgra z podstawowym założeniem Budżetu Obywatelskiego jako mechanizmu włączania mieszkańców w podejmowanie decyzji. Przekształcenie dotychczasowego modelu ewaluacji w partycypacyjny wymaga przemyślenia i zdefiniowania:
  - ✓ podmiotów, które miałyby w nim wziąć udział (mogliby to być mieszkańcy, przedstawiciele lokalnych NGO, rad dzielnic, rady miasta itd.)
  - ✓ formuły pracy (czy postałoby nowe ciało?, kto organizowałby jego pracę? Itp.).
  - ✓ zasad uczestnictwa (za co odpowiadają członkowie zespołu?)

Pracownia Badań i Innowacji Społecznych STOCZNIA
00-031 Warszawa,
ul. Bracka 20B
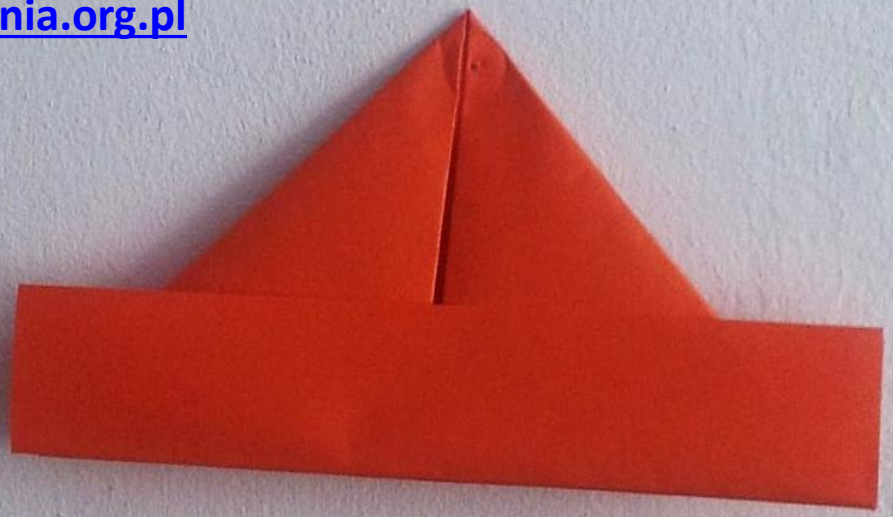
Rafał Rudnicki
rrudnicki@stocznia.org.pl